

5. kolokvium knižnično-informačných expertov krajín V4+

knížnično-informačných
expertov krajín V4+

8. – 9. jún 2015, Bratislava

V priestoroch Hudobnej siene Bratislavského hradu sa v dňoch 8. – 9. júna 2015 konalo pod záštitou ministra kultúry Slovenskej republiky Mareka Maďariča 5. kolokvium knižnično-informačných expertov krajín Vyšehradskej skupiny a Chorvátska, Rakúska, Rumunska, Ruskej federácie a Srbska. Stretnutie bolo prvým z podujatí programu predsedníctva Slovenskej republiky vo Vyšehradskej skupine pre oblasť kultúry na obdobie 2014 – 2015.

Organizátormi 5. kolokvia boli: Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky v spolupráci so Štátnou vedeckou knižnicou v Banskej Bystrici, Slovenská národná knižnica, Slovenská asociácia knižníc a Spolok slovenských knihovníkov a knižníc.

Krátko z histórie:

Pred 10 rokmi na 13. stretnutí ministrov kultúry krajín V4 v Štátnej vedeckej knižnici v Banskej Bystrici bol do programu rokovania z iniciatívy Štátnej vedeckej knižnice a jej riaditeľky PhDr. Olgy Laukovej, PhD., zaradený aj podkladový materiál na realizáciu kolokvia knižnično-informačných pracovníkov krajín V4, ktorý podporil vtedajší minister kultúry Rudolf Chmel. Od roku 2006 sa tak začala tradícia organizovania kolokvia.

Prvé stretnutie knižnično-informačných expertov krajín V4+ sa uskutočnilo 11. – 13. mája 2006 v Štátnej vedeckej knižnici v Banskej Bystrici s ústrednou témou **Knižnice v znalostnej spoločnosti**. Záštitu nad 1. kolokviom prebral Ján Figel, člen Európskej komisie.

2. kolokvium sa konalo 6. – 8. júla 2008 v Brne v Moravskej zemskej knižnici na tému **Digitalizácia – cesta k ochrane a sprístupneniu dokumentov**.
3. kolokvium sa realizovalo formou **workshopu pre digitálne knižnice** národných knižníc členských štátov Vyšehradskej skupiny a pre hostí z krajín strednej a východnej Európy v Národnej knižnici Poľska od 13. – 14. októbra 2011.
4. kolokvium organizovala v dňoch 25. – 26. novembra 2013 pre expertov, nielen z krajín V4, Maďarská národná Széchényiho knižnica. Rokovalo sa na tému **Sprístupnenie digitálneho obsahu: masová digitalizácia, povinný deponát v elektronickej forme, otázka autorského práva – skúsenosti národných knižníc**.

Hlavnou témou dvojdnových rokovaní 5. kolokvia v Bratislave boli **Knižnice v krajinách V4+ a perspektívy ich ďalšieho rozvoja do roku 2020**.

23 prednášateľov sa zameralo na problematiku, ktoré dnes rezonujú v knihovníckom svete členských krajín Vyšehradskej skupiny, a to najmä na moderné informačné trendy a otázky ich vplyvu na budúcnosť knižníc, nové služby knižníc vznikajúce expandovaním nových technológií, cesty k dynamickému smerovaniu knižníc v zmysle národných stratégií rozvoja knižníc, úlohy knižnično-informačného pracovníka a postavenie profesionálnych knihovníckych združení v krajinách V4+ v troch samostatných paneloch:

PANEL 1

Knižnice a národné stratégie pre oblasť rozvoja vedy, kultúry a školstva do roku 2020

PANEL 2

Postavenie a vnímanie knižníc a knižnično-informačného pracovníka v spoločnosti

PANEL 3

Pôsobenie, úlohy a vplyv profesionálnych knihovníckych združení v krajinách V4+

Vzhľadom na to, že z 5. kolokvia je k dispozícii tlačený zborník s plnými textami príspevkov v anglickom aj slovenskom jazyku a na internete bude dostupný v elektronickej verzii, bude cieľom tohto článku upriamiť pozornosť na významné a zaujímavé myšlienky, ktoré odzneli a môžu mať prípadne vplyv na ďalší rozvoj slovenského knihovníctva alebo byť inšpiráciou.

Slovenská národná knižnica (ďalej SNK) ako naša vrcholná inštitúcia v knižničnej, bibliografickej, literárno-múzejnej a literárno-archívnej oblasti má svoju činnosť konkretizovanú v *Koncepcii ďalšieho rozvoja SNK*, ktorá identifikuje 5 strategických priorít: Adaptácia na digitálnu budúcnosť, Spojenie používateľov a obsahu, Rozvoj partnerstiev a prehľbovanie spolupráce, Integrácia pasívnej a aktívnej ochrany zbierok a Progresívne riadenie orientované na výsledok. V oblasti vzdelávania plánuje realizovať vzdelávací program, *Knihovnícke základy pre znalostnú spoločnosť*, akreditovaný MŠVVaŠ SR na roky 2015 – 2020. Na rozdiel od predchádzajúceho vzdelávacieho programu pôjde o kombinovanú formu – prezenčnú a dištančnú s e-learningovou podporou. Rovnako má v pláne zlepšiť poskytovanie odborných metodických, poradenských a koordinačných služieb pre knižničný systém SR, okrem iného aj publikovaním metodických materiálov, príručiek, výkladových slovníkov a pod. pre oblasť knihovníctva a informačnej vedy podľa vecného, časového a finančného harmonogramu. Výsledky masovej digitalizácie

v rámci implementácie národného projektu Digitálna knižnica a digitálny archív budú od septembra 2015 plne k dispozícii používateľom v priestoroch SNK na základe rozšírenej hromadnej licenčnej zmluvy s autorskou spoločnosťou LITA pre oblasť tzv. obchodne nedostupných diel. Na základe tejto zmluvy budú môcť byť online sprístupnené aj autorsky chránené diela, ktoré už nie sú dostupné v primárnych distribučných kanáloch. Ďalším cieľom SNK je zavedenie medzinárodného štandardného identifikátora knižníc ISIL v knižničnom systéme SR.

Úlohy verejných knižníc v Maďarsku nie sú formulované v jednom strategickom dokumente, ale vo viacerých čiastkových stratégiách rozvoja spoločnosti, ekonomiky a kultúry vždy v úzkom súlade s požiadavkami spoločnosti. Maďarská vláda vypracovala sériu strategických plánov, ktoré zahŕňajú aktivity knižníc ako dôležitých inštitúcií, prostredníctvom ktorých sa tieto stratégie realizujú: Národná regionálna vývojová koncepcia, Národná stratégia pre vidiecke oblasti, Národná stratégia pre informačnú komunikáciu, Stratégia mládeže a pod.

Národná knižnica v Poľsku ponúka svojim používateľom službu *ACADEMICA*, inovačný medziknižničný digitálny výpožičný nástroj, ktorý prináša vyššiu kvalitu medziknižničnej výpožičnej služby nahradením tradičného spôsobu výpožičiek digitálnym výpožičným procesom (<https://academica.edu.pl>).

Moravská zemská knižnica v Brne buduje kultúrny audio portál s názvom *Virtuálna národná fonotéka Českej republiky* (www.narodnifonoteka.cz).

Digitálne knižnice a nové médiá vyvolávajú potrebu pripraviť nových informačných profesionálov. Vytvárajú sa novšie profesie, ako dátoví kurátori, digitálni knihovníci či editori nových médií. Jednou z najvýznamnejších novších úloh akademických a vedeckých knižníc je orientácia na podporu digitálnej vedy a zabezpečovania informačného prostredia univerzít. Tradičná práca knihovníkov sa mení smerom k vytváraniu, údržbe a poskytovaniu služieb digitálnych knižníc. Táto novšia profesia knihovníkov sa niekedy nazýva aj profesiou dátových kurátorov – správcov digitálnych knižníc a priestorov v rôznych typoch inštitúcií a v rôznych kontextoch, ako napr. veda, vzdelávanie, kultúra. Knižniční a informační profesionáli by mali preklenúť priepasť medzi používateľmi a rôznymi dátami z výskumov od rôznych organizácií, pretože pracujú vo vysoko intenzívnom informačnom prostredí, ktoré je náročné na poznanie metód a techník vyhľadávania a využívania informácií, analýz a syntéz, ako aj poznávanie človeka a jeho informačných potrieb.

Národný ústav pre vzdelávanie v ČR realizoval vďaka európskym dotáciám v rokoch 2009 – 2015 projekt Národnej sústavy kvalifikácií (NSK), ktorý predstavuje priebežne budovaný, štátom podporovaný a občanmi i zamestnávateľmi využiteľný register profesijných kvalifikácií existujúcich na pracovnom trhu ČR, v rámci ktorého možno získať tzv. profesijnú kvalifikáciu. Národná sústava povolání (NSP) vzniká, ako nepretržite rozvíjaný a na internete dostupný katalóg, ktorý odráža reálnu situáciu na národnom trhu práce (<http://katalog.nsp.cz>). V ČR bola vytvorená 10 členná expertná pracovná skupina zložená zo zástupcov Národnej knižnice ČR, Národnej technickej knižnice, krajských, vysokoškolských, špecializovaných knižníc a profesijných združení. Táto skupina v priebehu posledných dvoch rokov pripravila prvých 11 typových pozícií (oproti súčasným trom).

Metropolitná knižnica v Budapešti na základe podrobných PEST a SWOT analýz sformulovala poslanie verejných knižníc 21. storočia: informovať, integrovať, inšpirovať.

Repozitár Jagelovskej univerzity v Poľsku je inštitucionálny repozitár, ktorého primárnym cieľom je poskytovať plnotextové verzie publikácií pracovníkov z Jagelovskej univerzity. Databáza je nielen archívom univerzitných dokumentov, ale aj virtuálnou študovňou povinných výtlačkov. Jeho vytvorenie prispelo k zmenám v doterajších úlohách knihovníkov. Okrem katalogizačných zručností musí knihovník, ktorý pracuje s takýmito údajmi mať znalosti z oblasti platných zákonov o autorských právach, grafickej úpravy digitálnych dokumentov, informačných a komunikačných technológií a tiež editovania a tvorby webových stránok. Musia mať dostatočné kvalifikačné predpoklady a kompetencie na správu elektronických zdrojov v knižnici. Za každých okolností musia zabezpečiť plynulý rozvoj zdrojov, ich úplnosť a platnosť, vyvíjať propagačné, informačné a marketingové aktivity vo virtuálnom a reálnom svete. Musia byť k dispozícii virtuálnym a bežným používateľom a výskumníkom v otázkach poradenstva, konzultácií a poskytovania plynulého vzdelávania, pretože používatelia digitálneho úložiska tiež musia disponovať zručnosťami potrebnými na využívanie služieb a zdrojov, ktoré sú im k dispozícii.

Centrálna univerzálna vedecká knižnica N. A. Nekrasova v Moskve využíva nové spôsoby vzdelávania sa a zdokonaľovania zručností:

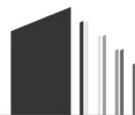
- *Pravidelný brainstorming* (pravidelné okrúhle stoly v knižnici na jednu špecifickú otázku).
- *Kreatívne laboratórium* (na rozvoj konceptu aktivít centrálnej knižnice v rámci modernizácie moskovských verejných knižníc). Pozvali 20 knihovníkov a 4 expertov, ktorí boli hodinu rozdelení do 4 skupín. Následne sa všetky skupiny stretli a spoločne diskutovali o výsledkoch a determinovali hlavné ciele, zámery a trendy vývoja centrálnej knižnice.
- *Projekt kaviareň* (technika skupinovej práce) – každá osoba v skupine napíše jednu myšlienku a posunie papier ďalšej osobe, ktorá pridá svoje myšlienky. Takto to pokračuje, kým každý nedostane späť svoj kúsok papiera.
- *Metóda mapovania tímového nápadu* (každý účastník vymýšľa nápady individuálne, a potom sú všetky myšlienky spoločne zaznamenané do veľkej mapy nápadov. Počas tejto konsolidačnej fázy dochádza k spoločnému chápaniu problému a často k objaveniu nových nápadov.

Inovácia v knižniciach je novou témou v našej odbornej komunite a patrí budúcnosti. Projekt INELI (Medzinárodná sieť pre podporu knižničných inovačných procesov) vytvorený Nadáciou Billa a Melindy Gates ponúka jedinečnú možnosť vzdelávania on-line. V tomto období prebieha 3-ročný projekt Kohorta 2, kde sa zúčastňuje 25 inovátorov z 23 krajín zo šiestich kontinentov. Tento vzdelávací program je založený na 15 moduloch, ktoré obsahujú rôzne manažérske zručnosti a vytvára priestor pre vzdelávanie ľudí s víziou.

Posledný panel 5. kolokvia knižnično-informačných expertov krajín V4+ patril vystúpeniam zástupcov knihovníckych združení, ktorí sa venovali najmä ich pôsobeniu, úlohám a vplyvu na knižnice. Jednotne zaznelo, že bez záujmu, ochoty, iniciatívy každého a bez vzájomnej dôvery, spojenia síl a spolupráce nie je možné hľadať východiská, riešenia a koncepcie.

Na záver účastníci a organizátori kolokvia prijali komuniké a zhodli sa na potrebe spolupráce na národnej úrovni a na úrovni nielen Vyšehradskej skupiny pri plnení náročných úloh dnes kladených na knižnice. Vyjadrili podporu konaniu spoločných podujatí a vzájomnej výmene skúseností, ako aj spolupráci pri predkladaní spoločných rozvojových projektov.

Nasledujúce 6. kolokvium knižnično-informačných expertov krajín V4+ sa bude konať v Českej republike, hlavným organizátorom bude Moravská zemská knižnica v Brne.

KOLOKVIUM
 knižnično-informačných expertov krajín V4+

Komuniké z 5. kolokvia knižnično-informačných expertov krajín Vyšehradskej skupiny a Chorvátska, Rakúska, Rumunska, Ruskej federácie a Srbska

5. kolokvium knižnično-informačných expertov krajín V4+ sa uskutočnilo v Bratislave, v Hudobnej sieni Bratislavského hradu v dňoch 8. – 9. júna 2015, ako jedna z hlavných aktivít programu predsedníctva Slovenskej republiky vo Vyšehradskej skupine počas rokov 2014 – 2015 v oblasti kultúry. Projekt organizovania kolokvií pre knižnično-informačných expertov prijali ministri kultúry Vyšehradskej skupiny pred desiatimi rokmi na svojom 13. zasadnutí v apríli 2005 v Štátnej vedeckej knižnici v Banskej Bystrici. Od tej doby sa potvrdzuje opodstatnenosť a udržateľnosť organizovania širšieho diskusného fóra, ktoré sa stáva tradičným v stredoeurópskom regióne. Organizátormi kolokvia boli Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky a poverená samotnou organizáciou – Štátna vedecká knižnica v Banskej Bystrici, ako aj prizvaní spoluorganizátori: Slovenská národná knižnica, Spolok slovenských knihovníkov a knižníc a Slovenská asociácia knižníc. Partnerom bola Univerzitná knižnica v Bratislave.

5. kolokvium sa zameralo na témy, ktoré rezonujú v knihovníckom svete členských krajín Vyšehradskej skupiny, ako sú stratégie rozvoja knižníc, otázky spoločenského vnímania a postavenia knihovníckej profesie, ako aj pozícia profesionálnych združení a ich možnosti pri presadzovaní záujmov knihovníckej komunity. Hlavná téma kolokvia, ktorá rezonovala počas dvoch dní rokovania bola Knižnice v krajinách V4+ a perspektívy ich ďalšieho rozvoja do roku 2020 s prvým panelom na tému **Knižnice a národné stratégie pre oblasť rozvoja vedy, kultúry a školstva do roku 2020**. Odznelo v nej sedem príspevkov zameriavajúcich sa na cesty k dynamickému smerovaniu knižníc v zmysle národných stratégií rozvoja, na problematiku moderných informačných trendov a ich vplyvu na budúcnosť knižníc, ako aj na nové služby knižníc, vznikajúce expandovaním nových technológií. Druhý panel s témou Postavenie a vnímanie knižníc a knižnično-informačného pracovníka v spoločnosti, v ktorom odznelo desať odborných príspevkov sa obsahovo zameriaval na odbornú polemiku o postavení, vnímaní a ohodnotení práce knižnično-informačných špecialistov súčasnej postmodernej spoločnosti z pohľadu súčasného poznania, požiadavky na profesionalizáciu odborného personálu knižníc, na kvalifikačné predpoklady pre výkon odborných knižničných činností a možnosti a formy celoživotného vzdelávania knižnično-informačných pracovníkov. Druhý deň rokovania bol zameraný na diskusný panel č. 3 s témou Pôsobenie, úlohy a vplyv profesionálnych knihovníckych združení v krajinách V4. Obsahom panelu, v ktorom odznelo sedem príspevkov bola prezentácia činnosti a aktivít profesionálnych knihovníckych združení v jednotlivých krajinách, možnosti vzájomnej spolupráce a aktivít na podporu presadzovania spoločných záujmov. Na kolokviu sa zúčastnilo 26 prednášateľov, z toho 15 z krajín Vyšehradskej skupiny. Odznelo 24 príspevkov. Sprievodným programom kolokvia bola prehliadka Bratislavského hradu, výstavy Unikáty českých a slovenských múzeí v spolupráci so SNM – Historickým múzeom a prehliadka Univerzitnej knižnice v Bratislave. Účastníci a organizátori kolokvia sa zhodli na potrebe spolupráce na národnej úrovni a na úrovni Vyšehradskej skupiny s širším medzinárodným dosahom v plnení náročných úloh kladených na knižnice, ktoré sa stali priateľom nie len prostredia vybaveného informačnými technológiami, ale aj prostredia poskytujúceho tradičnú blízkosť knihy. Vyjadrili podporu konaniu spoločných podujatí a vzájomnej výmene skúseností, ako aj spolupráci pri predkladaní spoločných rozvojových projektov.

Výstupom z kolokvia je zborník príspevkov, ktorý vydala Štátna vedecká knižnica v Banskej Bystrici k termínu jeho konania. Mediálnymi partnermi kolokvia boli portál InfoLib, časopis ITlib informačné technológie a knižnice a Bulletin Slovenskej asociácie knižníc. Nasledujúce 6. kolokvium knižnično-informačných expertov krajín V4+ sa bude konať v Českej republike, kde hlavným organizátorom bude Moravská zemská knižnica v Brne.

V Bratislave 9. júna 2015

<http://www.svkbb.eu/images/kolokvium/Komunike-Kolokvium-V4.pdf>

Poznámka:

5. kolokvium knižnično-informačných expertov krajín V4+ má samostatné webové sídlo: <http://www.svkbb.eu/kolokvium>

PhDr. Daniela Bírová

daniela.birova@cvtisr.sk

(Centrum vedecko-technických informácií SR)